
De la meșteșug la artă. Două obiecte ale breslei turnătorilor de clopote în colecția Muzeului de Istorie Sighișoara

---

Nicolae TESCULA

Cuvinte cheie: Bresle, turnători de clopote, Sighișoara, secolele XVII-XVIII, muzeologie.

Stichworte: Zunfte, Glockengießer, Schäßburg, 17.-18. Jahrhundert, Museologie.

Sighișoara a fost în Evul Mediu un oraș prin excelență meșteșugăresc, lucru care a determinat apariția și afirmarea breslelor. În jurul acestora se va dezvolta întreaga viață politică, militară, socială, religioasă și culturală a urbei pe parcursul unui orizont cronologic cuprins între secolele XIV și XIX. Ele au fost cele care au făcut istoria orașului, au dat meșteri, magistrați și primari, au construit ziduri și turnuri de apărare și au determinat crearea unei mentalități aparte de tip urban.

La nivelul Transilvaniei primele știri documentate care vorbesc despre existența meșteșugarilor sunt din 1291, când este pomenit dulgherul Iacob din Alba Iulia. Pentru Ungaria anul 1307 este primul când apar primele statute de breaslă la Cașovia, însă în Transilvania primele mențiuni ale existenței breslelor apar în a doua jumătate a secolului al XIII-lea¹.

Secolul al XIV-lea prin anul 1376, aduce menționarea existenței primelor statute de bresle în Ardeal. În acel an se reînnoiesc statutele din patru orașe transilvane: Sibiu, Orăștie, Sebeș și Sighișoara. Aceste statute pomenesc pentru aceste orașe prezența a 25 de branșe meșteșugărești și a 19 bresle: măcelarii, brutarii, pielarii, tăbăcarii, cizmarii, fierarii, blănarii, cojocarii, mănușarii, cuțitarii, pălărierii, funarii, țesătorii de lână, țesătorii de pânză, dogarii-butnarii, olarii, croitorii și cei care făceau pungi și traiste².

Scaunul sighișorean menționat pentru prima 1349 ocupă locul al șaselea după Sibiu, Miercurea, Sebeș, Orăștie, Nocrich, dar înainte de Cincu și Rupea. La 1376 este al doilea ca importanță în cadrul scaunelor săsești după Sibiu. Importanța sa și dispunerea reședinței la întretărirea drumurilor comerciale face ca Sighișoara să obțină privilegiul de a deține două târguri anuale: unul înainte de Postul Mare și al doilea în duminica de după Rusalii. Negustorii și meșteșugarii sighișoreni se bucurau de scutiri de vamă având drept de aprovizionare orașul cu sare din ținutul secuiesc și dreptul de a-și alege singuri organele de conducere locală.

Importanța comercială și strategică face să devină foarte repede un important centru meșteșugăresc după cum atestă și documentul din 1376. Documentar, cea mai veche breaslă este cea a cizmarilor la 1411, urmată de butnari la 1468, lăcătuși și pintenari la 1488 și rotari la 1490. Până în 1500 avem nouă bresle, în primele decenii ale secolului al XVI-lea se va ajunge la 17 bresle, sighișoreni obținând în 1493 și privilegiul de a ține al treilea târg la sfârșitul lui octombrie³.

Dezvoltarea breslelor va face ca acestea să ajungă în jur de 40 ca număr în secolul al XIX-lea. Concurența acerbă dintre ele va duce la lupte intestinale, cum a fost cazul luptei dintre meșterii cizmari din Sighișoara și Saschiz pentru supremație, dar și între tăbăcarii, cizmarii, curelarii, măcelarii și pieptănarii din Sighișoara

---

1 Ștefan Pascu, *Meșteșugurile din Transilvania până în sec. al XVI-lea*, Ed. Academiei, București, 1954, pp. 53-55.

2 *Ibidem*, pp. 82-87.

3 Geront Nussbächer, *Din cronici și hrisoave: contribuții la istoria Transilvaniei*, Ed. Kriterion, București, 1987, pp. 37-40.

ale căror interese s-au încrucișat pentru comercializarea copitelor de vite. În cadrul disputei intervin forurile locale și centrale care prin diverse dispoziții și reglementări vor face ca întregul conflict să fie tranșat în favoarea breslei cizmarilor, una dintre breslele bine reprezentate în sfatul orașului⁴.

Puterea economică crescândă va face ca acestea să devină principala forță economică și politică a populației săsești, fiecare breaslă prin starostele său ajungând să fie reprezentată în sfatul orașului. Unele dintre bresle ajung să le domine pe celelalte datorită bogățiilor acumulate, din rândul lor fiind aleși consilieri, primari și emisari diplomatici care vor acționa în numele orașului⁵.

La 1517 în primele statute orășenești se arată că doar patru bresle au dreptul de a locui în cetatea Sighișoarei și anume: curelarii, aurarii, lăcătușii și croitorii. După cum arăta Richard Schuller, tâmplarii reprezentau o breaslă importantă, dovadă fiind numele unei străzi din cetate⁶.

Cea mai numeroasă breaslă va fi cea a țesătorilor care număra la 1852 aproape 500 de membrii, dar și cea mai săracă și mai vulnerabilă în fața concurenței din partea manufacturilor textile.

La 1846, în Sighișoara existau în jur de 1159 meșteșugari și comercianți în frunte cu țesătorii care aveau 164 meșteri, 133 calfe și 54 de ucenici, urmații de cizmari cu 125 de meșteri, tăbăcarii cu 58 pălărierii și cojocarii cu 38 de meșteri și tâmplarii cu 30 de meșteri, la 1854 avem în total 682 de meșteri și la 1883 doar 493 de meșteri din care 125 au renunțat la meseria lor⁷.

În 1872 prin „Legea pentru libertatea meseriilor” a însemnat sfârșitul breslelor din Ardeal, ele fiind înlocuite de noi forme de organizare cum ar fi așa numitele „tovărășii de meșteșugari”, iar mai apoi de corporațiile de meșteșugari cum a fost cea a argășitorilor sighișoreni care avea un statut și număra 23 de membrii⁸.

Deși desființate, tradiția lor se va păstra de către aceste asociații de meseriași care vor moșteni patrimoniul mobil al breslelor care va fi preluat de către muzee.

Prin articolul de față nu e propunem să facem o prezentare exhaustivă a breslelor sighișorene și a evoluției lor, ci dorim să menționăm o parte a patrimoniului lor fizic, dar în același timp și simbolic. Este vorba de meșteșugul turnării clopotelor, apropiat de cel al armurăritului.

În unele orașe ardelenne printre care se numără și Sighișoara, în secolul al XIV-lea meșteșugul armurăritului cunoaște o tot mai pronunțată dezvoltare. Din rândul acestora se vor desprinde turnătorii de clopote. Arămarii sunt indirect menționați prin cererea de angajare a calfei de turnător Noa din Sighișoara pentru a putea fi angajat la Bistrița și apoi prin interdicția de import a produselor din cupru în 1580.⁹

Armurierii sunt strânși legați de ceea ce înseamnă tehnica de luptă. Deși crește cu timpul rolul armelor de foc, săbiile, scuturile, zalele, platoșele, continuă să joace un rol important. Disponând de un important sistem defensiv, Sighișoara nu are din păcate menționată documentar existența unei bresle a armurierilor. Importanța tot mai crescândă a armelor de foc va determina perfecționarea procedeelelor de turnare a aramei, cositorului, a bronzului, astfel că această tehnică se va aplica și la turnatul clopotelor, primii meșteri turnători de clopote vor fi atestați la 1430.¹⁰

Primii doi meșteri atestați documentar au fost Joannes de Segisvár la 1430 urmat de Johannes Weisenburger la 1650¹¹. Începând cu acest an și până în anul 1935 se poate atesta documentar o continuitate a acestui meșteșug la Sighișoara. Practic în acest interval cronologic au activat un număr de 15 tunători de clopote.¹²

4 Carol Diff, Julius Holitzer, *Meșteșuguri și bresle*, mss. –Biblioteca Muzeului de Istorie Sighișoara, p. 8.

5 *Ibidem*, p. 7.

6 Richard Schuller, *Alt Schässburg*, Schässburg, 1906, p. 20.

7 Carol Diff, Julius Holitzer, *op.cit.*, p. 8; Adolf Hohr, „Aus der Vergangenheit der Ehrsamten Schässburger Leinweberzunft”, în *Schässburger Zeitung*, nr. 8/1901, p. 29.

8 *Schässburg. Bild einer siebenburgischen Stadt*, Herausgegeben Heinz Brandsch, Heinz Heltmann und Walter Lingner, Rautenburg Verlag, 1998, p. 352.

9 Geront Nussbächer, *Documente privind meșteșugurile din Sighișoara*, *Catalog de documente*, Ed. Aldus, Brașov, 1998, p. 5.

10 Geront Nussbächer, *Din cronici și hrisoave ...*, p. 70.

11 Patay Pál, *Corpus campanarum antiquarum Hungariae. Magyarország régi harangjai és harangötői 1711 előtt*, Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest, 1989, p. 109.

12 Adriana Antihi, Marton László, „Breasla clopotarilor din Sighișoara. Studiu de caz: Instrument de determinare a tonalității clopotelor aflat în patrimonial Muzeului de Istorie Sighișoara”, în *Alt-Schaessburg*, 2, 2009, p. 195.